

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3422>

EXAMINATION OF CARTOON MOVIES BROADCAST ON TRT CHILDREN'S CHANNEL IN TERMS OF MAIN LANGUAGE TEACHING

TRT ÇOCUK KANALINDA YAYINLANAN ÇİZGİ FİLMLEİN ANA
DİLİ ÖĞRETİMİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ¹

Yasemin Taşgın²
Hulusi Geçgel³

Abstract

In this research, it is aimed to examine the role of cartoons in mother tongue teaching. The research was conducted using the document analysis model, which is one of the qualitative research methods. The data group of the study consists of twenty episodes of the Turkish My Home cartoon selected by simple random sampling. The data were analyzed with the descriptive analysis method, which is one of the qualitative data analysis methods. In order to increase the validity and reliability, one-to-one quotations were made from the examined sections together with their seconds. In line with the findings, it is possible to say that each section of the Turkish My Home program focuses on a different subject, while interrogative sentences are frequently included with a frequency value of 241 in the total of twenty sections, proverbs are included only once in a single section, while a separate section is made for idioms, it is not made for proverbs. In the research, it was concluded that the Turkish My Home program has positive effects on the child's learning of his mother tongue and using the subtleties of the language effectively.

Keywords: Cartoon, Child, Mother Tongue, Mother Tongue Teaching

Özet

Bu araştırmada çizgi filmlerin ana dili öğretimindeki rolünün incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi modeli kullanılarak yapılmıştır. Çalışmanın veri grubunu basit seçkisiz örnekleme ile seçilen Türkçe Benim Evim çizgi filminin yirmi bölümü oluşturmaktadır. Veriler nitel veri analiz yöntemlerinden olan betimsel analiz yöntemi ile analiz edilmiştir. Geçerlik ve güvenilirliği arttırmak amacıyla incelenen bölümlerden dakika ve saniyeleri ile birlikte birebir alıntılar yapılmıştır. Elde

¹ Bu araştırma, Yasemin TAŞGIN'ın yüksek lisans tezinden üretilmiştir.

² Yüksek Lisans Öğrencisi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, yaseminpolat19@gmail.com, <https://orcid.org/0000-0002-0831-5774>

³ Doç. Dr. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü, hgecgel@comu.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-9277-6417>

edilen bulgular doğrultusunda Türkçe Benim Evim programının her bölümünde farklı bir konu üzerinde durulduğunu, yirmi bölümün toplamında 241 frekans değeri ile soru cümlelerine çok sık yer verilirken atasözlerine tek bir bölümde bir adet yer verildiğini, deyimler için ayrı bir bölüm yapılırken atasözleri için yapılmadığını söylemek mümkündür. Araştırmada, Türkçe Benim Evim programının çocuğun ana dilini öğrenmesi ve dilin inceliklerini etkili bir şekilde kullanabilmesi açısından olumlu etkilerinin olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Ana Dili, Ana dili Öğretimi, Çizgi Film, Çocuk.

GİRİŞ

Ana dili kavramı Türkçe sözlükte “Çocuğun ailesinden veya içinde yaşadığı topluluktan edindiği dil.” şeklinde yer almaktadır (TDK, 2023). Bu tanımlamadan yola çıkarak ana dili için aslında içine doğduğumuz veya yaşadığımız çevreden edindiğimiz dil demek mümkündür. Ana dili öğrenimi doğum itibarıyla başladığı için ana dilinin öğrenilmesinde ve geliştirilmesinde aile ve çevrenin önemi oldukça fazladır (Akkaya ve Doyumğaç, 2020; Kıymaz & Doyumğaç, 2019). Ana dilinde dinleme ve konuşma becerileri plansız bir şekilde kendiliğinden ilerlerken okuma ve yazma becerileri okullarda öğretmenler tarafından planlı bir şekilde yürütülmektedir (Mete, 2015). Bireyin dil gelişiminin üçte ikisi yaşamının ilk beş yılında tamamlanmakta, beş yaşındaki bir çocuk ortalama iki bin kelimedenden oluşan bir söz varlığına sahip olmaktadır (Kol, 2011). Yaşamın bu ilk beş yıllık döneminde çocuğun dinlediği, izlediği içerikler söz varlığını oluşturmada etkili olmaktadır. Çocuk okul çağına gelip okula başladığında söz varlığındaki kelime sayısı ortalama olarak iki bin ile üç bin kelimeye ulaşmaktadır (Aşıcı, 2005: 27). İlkokula başlayan bir çocuğun söz varlığı 5.000 ile 20.000 kelime arasındadır (Gür ve diğerleri, 2013: 1563). Zamanla çocuğun yaşı büyüdükçe ve içinde bulunduğu çevre, ortam farklılaştıkça söz varlığındaki kelime sayısının arttığını söylemek kaçınılmazdır. Çocuklar, dinleme ve konuşma alanlarına ait temel dil becerilerini kazanma sürecinin önemli bir kısmını beş altı yaşlarında gerçekleştirmekte, beş on yaşlarında ise dilin inceliklerinin öğrenmekte ve dili etkili bir şekilde kullanmaya başlamaktadır (Yapıcı, 2004,6). Yapılan bu çalışmalar ışığında ana dilinin öğrenilmesinde, etkin bir şekilde kullanılabilmesinde ve söz varlığının geliştirilmesinde çocuğun yaşamının ilk on yılının oldukça önemli bir konumda olduğu ifade etmek mümkündür.

Çizgi film kavramının TDK (2023)'nin sözlüğündeki tanımı şöyledir: “Bir konuyla ilgili olarak karakterlerinin hareketlerini belirtecek biçimde art arda çizilmiş resimlerden oluşan sinema filmi.” Çizgi filmler hem göze hem de kulağa kısaca çok sayıda duyu organına hitap ettiğinden dolayı çocuklar tarafından ilgi çekici bulunmaktadır. Televizyonun çocukların zihinsel ve duygusal gelişim alanları üzerindeki etkileri hem olumlu hem de olumsuz şekilde olabilmektedir (Büyükbaykal, 2007). Bu sebepten dolayı çocukların izleyeceği içerikler seçilirken özenli davranılmalı, Türkçeyi güzel, doğru ve etkili öğrenmesini, kullanmasını sağlayacak, iyi örnekler teşkil edecek içerikler izletilmelidir.

Çocukların ilgilendiği konular göz önünde bulundurularak söz varlığının geliştirilmesi için çizgi filmler daha fazla kullanıldığında dil eğitiminde başarıyı yakalamak kaçınılmazdır (Geçgel ve Terzioğlu, 2022: 161). Çocuğa görelilik ilkesi göz önünde bulundurularak, nitelikli bir şekilde hazırlanmış çizgi filmler, çocuğun dil becerilerini ve bilişsel becerilerini geliştirerek onların öğrenmelerine ve söz varlıklarına katkı sağlamaktadır. Buna karşın özensizce hazırlanmış bazı çizgi filmler ise çocukları şiddete, hoş olmayan, istenmeyen davranışlara yönlendirerek gelişimlerini olumsuz etkilemektedir (Yağlı, 2013). Bu sebepten dolayı sadece televizyonun değil, telefon, tablet, bilgisayar gibi çocuğun çizgi filmlere veya dinleme/ izleme etkinliklerine ulaştığı her ekranın dikkat edilerek, seçici davranılarak kullanılması çocukların her yönden gelişimi için oldukça önemlidir. Çocukların hayatında bu kadar önemli bir yere sahip olan çizgi filmlerin eğitime ve dil gelişimlerine katkı sağlamak amacıyla kullanılması oldukça önemlidir.

Dijital dünyaya doğan çocuklar henüz konuşmaya dahi başlamadan ekranla karşılaşmaktadırlar. Sürekli gelişen ve dijitalleşen dünyada çocukları ekran karşından ayırmak, uzak tutmak oldukça zordur. Sanal dünyadaki içeriklere hâkim olmak, çocuğun izlediklerini, izlediklerinden etkilenme durumunu kontrol etmek gerekir. Bu sebeple okul

öncesi dönemdeki çocukların izledikleri çizgi filmlerin anadili öğretimi bakımından incelenmesi gereği duyulmuştur. Araştırmanın problem cümlesi “TRT Çocuk kanalında yayınlanan çizgi filmler çocuğun anadili öğretiminde katkı sağlar mı?” şeklindedir. Araştırmanın amacı doğrultusunda şu sorulara cevap aranmıştır:

- Çizgi filmler çocukların ana dilini öğrenmesine katkı sağlar mı?
- Çizgi filmler çocukların ana dillerini öğrenmesinde nasıl katkı sağlar?
- Günlük hayatta kullanılan selamlaşma, teşekkür etme, özür dileme, rica etme gibi iletişim unsurlarının çizgi filmlerde yer alma durumu nedir?
- Ana dilinin içerisinde bulunan ünlemler, sıfatlar, ikilemeler, deyimler, atasözleri, geçiş ve bağlantı ifadelerinin çizgi filmlerde yer alma durumu nedir?
- Türkçe Benim Evim programı çocuğun ana dilini öğrenmesine katkı sağlar mı?

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni

Bu araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi kullanılarak yapılmıştır. Araştırmaya konu olan olgu ve olgulara ilişkin yazılı materyallerin analizini içeren “doküman incelemesi”, gerekli durumlarda yazılı kaynakların yanında fotoğraf, film veya video gibi görsel materyalleri de kapsamaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011).

Araştırmanın Veri Grubu

Bu araştırmanın veri grubu basit seçkisiz örnekleme (Simple Random Sampling) yöntemi ile seçilmiştir. Bu yöntemin kullanıldığı araştırmalarda örneklem tamamen rastgele seçilir ve örneklemelerin seçilme olasılığı birbirini etkilemez. Belirlenen evren listesi içerisinde örneklem seçkisiz olarak çekilmesi ile gerçekleşir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel; 2020: 88). Araştırmanın evreni TRT Çocuk kanalında yayınlanan Türkçe Benim Evim programının 20 bölümü oluştururken örneklemini bu 20 bölüm içerisinde rastgele seçilmiş olan 9, 14 ve 18 numaralı bölümleri oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları

Durum çalışması deseninde kullanılmak üzere 1984 yılında Yin tarafından altı tane veri toplama aracı belirlenmiştir. Bu araçlar şunlardır: Dokümanlar, arşiv kayıtlar, görüşmeler, direkt gözlem, katılımcı gözlem, fiziksel yapılar (teknolojik araçlar, sanat eserleri ve çalışmada kullanılacak diğer fiziksel kanıtlar). Bu altı veri toplama kaynağının kapsamına film, fotoğraf, video kaydı, hayat hikâyesi ve sözsüz iletişim de girebilir (Yin, 1984). Bu araştırmanın verileri gözlem yoluyla toplanmıştır. Araştırmacı tarafından Türkçe Benim Evim programının 20 bölümü içerisinde rastgele seçilmiş olan 9, 14 ve 18 numaralı bölümleri izlenerek ana dili eğitimine katkı sağlayacağı düşünülen cümleler dakika ve saniyeleri ile birlikte alıntılanarak verilerin toplanması sağlanmıştır.

Verilerin Analizi

Bu araştırmanın verileri, nitel veri analiz yöntemlerinden betimsel analiz yaklaşımı kullanılarak analiz edilmiştir. Betimsel analiz yönteminde toplanan veriler daha önceden belirlenen temalara göre düzenlenir ve yorumlanır. Elde edilen veriler araştırma sorusunun meydana getirdiği temalara göre sunulur. (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada verileri eksiksiz ve doğru bir şekilde sunmak amacıyla araştırmacı tarafından tespit edilen ve bulgular bölümünde yer alan ana dili eğitimine katkı sağlayacağı düşünülen cümleler aynen çizgi filmde yer aldığı şekliyle kaydedilmiştir. Daha sonra düzeltmeler ve incelemeler yapılmış, aynı kavram alanına giren kelimeler sayılarak ortak başlık altında gruplandırılmıştır. Veriler şu başlıklar çerçevesinde incelenmiştir: Sıfatlar, zarflar, ünlemler, zıt anlamlı kelimeler, eş sesli kelimeler, deyimler, atasözleri, kalıp sözler, benzetmeler, geçiş ve bağlantı ifadeleri, karşılaştırma ifadeleri, soru cümleleri, ikilemeler, tanımlar, kavramlar, bilgiler, tekerlemeler, mâniler, teşekkür, özür, rica ifadeleri.

Geçerlik ve Güvenirlik

Geçerlik ve güvenirligi sağlamak amacıyla veri grubundan elde edilen veriler direkt dakika ve saniyesi belirtilerek alıntılanmıştır. Ayrıca başka bir alan uzmanı tarafından verilerin incelenmesi yapılmıştır.

BULGULAR

Türkçe Benim Evim programı toplam yirmi bölümden oluşmakta ve ortalama üç ile dört dakika arasında sürmektedir. Bu bölümde, Türkçe Benim Evim programının 9, 14 ve 18. bölümlerine ait bulgular aşağıda yer almaktadır.

Resim 1. Türkçe Benim Evim Programının Başlangıcı

Türkçe Benim Evim Programı 4. Bölümünün İncelenmesi

4. Bölümün Özeti: Çuçu koltuğun üzerinde Begüm'ün gelmesini beklemektedir. Bir süre sonra anahtar sesi duyulur ve Begüm marketten gelir. Çuçu, neler aldığını sorar ama Begüm ona tekerlemeler ile cevap verir. Papağan Çuçu şaşırır ve Begüm'e ne söylediğini sorar. Çuçu tekerleme kelimesinin anlamını bilmemektedir. Begüm'ün söylediği tekerlemeleri eğlenceli bulur ve birkaç tane daha söylemesini ister. Begüm de "Bu yoğurdu sarımsaklasak da mı saklasak sarımsaklamasak da mı saklasak." (0.59 sn.) tekerlemesini söyler. Çuçu'nun soruları devam eder. "Peki, sarmısak mı yoksa sarımsak mı?" (1.05 sn.) Begüm cevap verir: "Sarımsak." Daha sonra Çuçu tekerlemeyi söylemeye çalışır. Ardından Begüm başka bir tekerleme söyler ve Çuçu birkaç denemeden sonra tekerlemeyi hatasız bir şekilde söylemeyi başarır. Hatta tekerlemesine eklemeler yaparak yeni bir tekerleme oluşturur.

Resim 2. Begüm "sarımsak" kelimesinin doğru, "sarımsak" kelimesinin yanlış olduğunu ifade ediyor.

• Bölümde yer alan sıfatlar:

"Hangi çocukmuş o?" (0.30 sn.)

"Bir tane daha söyle o zaman." (0.53 sn.)

"Bir tane daha." (3.06 sn.)

"Ben bu tekerlemeyi söylerim." (3.24 sn.)

• Bölümde yer alan zarflar:

“Çok merak ediyorum.” (0.16 sn.)

“Kulağa çok eğlenceli geliyor.” (0.54 sn.)

“Sadece biraz daha hızlı söylersen daha iyi olabilir.” (1.26 sn.)

“Çok severim.” (2.01 sn.)

“Harika gidiyorsun.” (2.52 sn.)

• Bölümde yer alan ünlemler:

“Çuçu!” (1.02 sn.)

“Sarımsak!” (1.15 sn.)

“Başardım!” (1.43 sn.)

“Başardım!” (1.44 sn.)

“Evet!” (02.02 sn.)

“Dur!” (02.03 sn.)

“Hayır!” (2.09 sn.)

“Olmuyor da olmuyor işte!” (2.39 sn.)

“Oh!” (3.00 sn.)

“Hadi hadi!” (3.08 sn.)

• Bölümde yer alan zıt anlamlı kelimeler:

“Çok zormuş.” (2.08 sn.)

“Çok tekrar edince kolaylaşır.” (2.11 sn.)

• Bölümde yer alan eş sesli kelimeler: Bulunmamaktadır.**• Bölümde yer alan deyimler:** Bulunmamaktadır.**• Bölümde yer alan atasözleri:** Bulunmamaktadır.**• Bölümde yer alan kalıp sözler:**

“Teşekkür ederim Begüm.” (1.45 sn.)

“Rica ederim!” (1.47 sn.)

“Aferin bana.” (3.03 sn.)

• Bölümde yer alan benzetmeler: Bulunmamaktadır.**• Bölümde yer alan geçiş ve bağlantı ifadeleri:**

“Yani, sesleri birbirine benzeyen kelimeleri arka arkaya sıralamak diyebiliriz.” (0.49 sn.)

“Peki, sarmısak mı yoksa sarımsak mı?” (1.05 sn.)

“Doğrusu hangisi?” (1.06 sn.)

“Peki, başka neler aldın bize?” (1.49 sn.)

“Elbette ben de önceden senin gibiydim.” (2.15 sn.)

“Denemeyeceğim, yok ama bir dakika.” (2.30 sn.)

“Eğer sık tekrar yaparsam söyleyebilirmişim.” (2.34 sn.)

“Oldu bile.” (3.01 sn.)

“Denemeyi bırakmadım, tekrar ettim ve başardım.” (3.05 sn.)

“Neyse, önemli değil.” (3.20 sn.)

• **Bölümde yer alan karşılaştırma ifadeleri:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan soru cümleleri:**

“Neler aldı acaba?” (0.15 sn.)

“Begüm neler aldın bize?” (0.21 sn.)

“Meyve mi sebze mi aldın?” (0.22 sn.)

“Ne aldın? Ne aldın?” (0.23 sn.)

“Elma mı aldın?” (0.27 sn.)

“Hangi çocukmuş o?” (0.30 sn.)

“Limonata mı?” (0.35. sn.)

“Ne diyorsun Begüm anlamıyorum?” (0.36 sn.)

“Hangi yoğurdu bakayım?” (1.02 sn.)

“Peki, başka neler aldın bize?” (1.49 sn.)

“Gerçekten mi?” (2.13 sn.)

“Deneyeyim mi bir daha?” (2.26 sn.)

“Bir berber başka bir berbere neden ki?” (3.17 sn.)

“Nerede demiş?” (3.18 sn.)

“Nasıl demiş?” (3.19 sn.)

“Hazır mısın Begüm?” (3.25 sn.)

• **Bölümde yer alan ikilemeler:**

“Tekerleme tekerleme.” (0.44 sn.)

“Sonra sık sık tekrar ettim ve öğrendim bunları.” (2.17 sn.)

“Hadi hadi!” (3.08 sn.)

• **Bölümde yer alan tanımlar, kavramlar ve bilgiler:**

“Tekerleme Çuçu.” (0.39 sn.)

“Teker, tekerle ne bilmiyorum ben.” (0.41 sn.)

“Yani, sesleri birbirine benzeyen kelimeleri arka arkaya sıralamak diyebiliriz.” (0.49 sn.)

• **Bölümde yer alan tekerlemeler:**

“Elmalar yedi buçuk.” (0.26 sn.) / “Onu da yedi bir çocuk.” (0.29 sn.)

“Çan çan çikolata. / Hani bana limonata?” (0.33 sn.)

“Bu yoğurdu sarımsaklasak da mı saklasak sarımsaklamasak da mı saklasak.” (0.59 sn.)

“Bu yoğurdu sarımsaklasak da mı saklasak yoksa sarımsaklamasak da mı saklasak.” (1.40 sn.)

“Bu köşe yaz köşesi şu köşe kış köşesi ortadaki su şişesi.” (1.55 sn.)

“Bir berber bir berbere gel beraber bir berber dükkanı açalım demiş.” (3. 13 sn.)

• **Bölümde yer alan mâniler:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan teşekkür, özür, rica etme ifadeleri:**

“Teşekkür ederim Begüm.” (1.45 sn.)

“Rica ederim!” (1.47 sn.)

Türkçe Benim Evim Programı 14. Bölümünün İncelenmesi

14. Bölümün Özeti: Begüm spor yapmakta, Çuçu ise Begüm'ün yaptığı hareketleri tekrar etmeye çalışmaktadır. Çuçu'nun "jimnastik" kelimesini yanlış telaffuz ettiğini fark edince, bir oyun oynamaya karar verirler. Begüm üzerinde resimler olan renkli kartlar getirir. Çuçu, bir renk söyler ve o renkteki kağıtta bulunan resmin adını doğru söylemeye çalışır. Böylece bir sürü kelimenin doğru söylenişi öğrenir ve çok eğlenceli bir gün geçirirler. Kartlarda yer alan kelimeler şöyledir: dinozor, maydanoz, laboratuvar, kirpik.

Resim 3. Begüm ve Çuçu kartlarla oyun oynuyor.

• **Bölümde yer alan sıfatlar:**

"Bu kartların her birinde birer resim var." (1.12 sn.)

• **Bölümde yer alan zarflar:**

"Evet, Çuçu çok azimlisin." (0.22 sn.)

"Ben de zor sanmıştım." (1.32 sn.)

"Çok sevinirim." (3.04 sn.)

"Çok sevinirim." (3.09 sn.)

"Dışarı çıkıp hava alalım mı?" (3.11 sn.)

• **Bölümde yer alan ünlemler:**

"Hadi söyle!" (1.02 sn.)

"Hadi başlayalım!" (1.23 sn.)

"Aman!" (1.31 sn.)

"Hadi hazırlanalım!" (3.20 sn.)

"Yaşasın!" (3.21 sn.)

• **Bölümde yer alan zıt anlamlı kelimeler:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan eş sesli kelimeler:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer deyimler:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan atasözleri:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan kalıp sözler:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan benzetmeler:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan geçiş ve bağlantı ifadeleri:**

"Evet, çok sağlıklı ve neşeli oluruz ama jimnastik?" (0.33 sn.)

"Ve sen de o kartta ne olduğunu söyleyeceksin." (1.20 sn.)

“Benim canım arkadaşım ister de ben hayır der miyim?” (3.17 sn.)

• **Bölümde yer alan karşılaştırma ifadeleri:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan soru cümleleri:**

“Nasıl?” (0.18 sn.)

“Yetenekliyim ama değil mi?” (0.19 sn.)

“Jimnastik nedir Çuçu ben daha önce hiç duymadım da?” (0.39 sn.)

“Acaba ‘jimnastik’ olabilir mi?” (0.46 sn.)

“O zaman bugünkü oyunumuza geçelim mi?” (0.52 sn.)

“Nedir?” (0.53 sn.)

“Ne zaman?” (0.55 sn.)

“Ne zaman?” (0.56 sn.)

“Şimdi mi?” (0.57 sn.)

“Hazır mısın?” (1.00 sn.)

“Nedir o nedir?” (1.05 sn.)

“Nasıl bir oyun bu?” (1.10 sn.)

“Bu nedir?” (1.30 sn.)

“Emin misin?” (1.34 sn.)

“Peki ya bu nedir?” (1.56 sn.)

“Nedir?” (2.06 sn.)

“Peki ya bu?” (2.20 sn.)

“Bir dahakinde kelime türetme oyunu oynamaya ne dersin?” (2.28 sn.)

“Nedir bunun doğru söylenişi?” (2.31 sn.)

“Kiprik değil mi?” (2.54 sn.)

“Dışarı çıkıp hava alalım mı?” (3.11 sn.)

“Parka gidelim mi?” (3.12 sn.)

“Orada oynamaya devam edelim mi?” (3.14 sn.)

“Benim canım arkadaşım ister de ben hayır der miyim?” (3.17 sn.)

• **Bölümde yer alan ikilemeler:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan tanımlar, kavramlar ve bilgiler:**

“Cimnastik çok önemlidir Begüm.” (0.23 sn.)

“Ne kadar çok cimnastik yaparsak o kadar sağlıklı ve neşeli oluruz.” (0.28 sn.)

“Tabi ya jimnastik, cimnastik değil.” (0.48 sn.)

“Dinazor tabi ki” (1.32 sn.)

“Dinozor, ‘o’ harfiyle.” (1.42 sn.)

“Dinazor değil.” (1.44 sn.)

“Di-no-zor.” (1.45 sn.)

“Maydonoz.” (1.58 sn.)

“Maydanoz.” (2.07 sn.)

“Labaratuvar” (2.21 sn.)

“Laboratuar, labratuar, labaratabar.” (2.27 sn.)

“La-bo-ra-tu-var.” (2.40 sn.)

“Kiprik.” (2.53 sn.)

“Kırpık, kırpık.” (2.54 sn.)

- **Bölümde yer alan tekerlemeler:** Bulunmamaktadır.
- **Bölümde yer alan mâniler:** Bulunmamaktadır.
- **Bölümde yer alan teşekkür, özür, rica etme ifadeleri:** Bulunmamaktadır.

Türkçe Benim Evim Programı 18. Bölümünün İncelenmesi

18. Bölümün Özeti: Çuçu, bir sürü eş sesli kelimenin olduğu bir cümle okur ve kafası karışır. Hemen Begüm’e bunu nasıl anlayacağını sorar. Begüm ona bunları birbirinden nasıl ayırt edebileceğini öğretir. Çuçu, bu yeni bilgi ile cümleler kurar ve doğru bir şekilde öğrendiğini ispat eder. “Yüz, gül, atlet, bin, at, yaz, cilt, pazar, kaz, çay, aç, ekmek” bölümde yer alan eş sesli kelimelerdir.

Resim 4. Begüm ve Çuçu eş sesli kelimeler hakkında konuşuyor.

• Bölümde yer alan sıfatlar:

“Bir örnek de ben vereyim o zaman.” (2.01 sn.)

“Her yerde var bu eş sesli kelimeler.” (2.17 sn.)

• Bölümde yer alan zarflar:

“Hemen bir örnek düşüneyim bakalım.” (1.25 sn.)

“Çok eğlenceliymiş bu eş sesli kelimeler ben çok sevdim.” (2.49 sn.)

“Hadi Begüm sen de söyle bir tane.” (2.50 sn.)

• Bölümde yer alan ünlemler:

“Güzel!” (1.59 sn.)

“Müthiş!” (2.11 sn.)

“Aaa!” (2.44 sn.)

• Bölümde yer alan zıt anlamlı kelimeler:

• Bölümde yer alan eş sesli kelimeler:

“Yüz yüzücünün yüzü de yüzerken güneşten etkilenmişti.” (0.16 sn.)

“Yüz yüzücünün yüzü yüzerken iyi de hepsi yüz bunların.” (0.22 sn.)

“Gül hem çiçek anlamına gelir hem de gülmek anlamına gelir.” (1.30 sn.)

“Atlet, hem üşümek için gömlek ya da kazağın içine giydiğimiz şeye atlet deriz hem de atletizmle ilgilenen sporculara atlet deriz.” (1.43 sn.)

“Bin var.” (1.49 sn.)

“Hem sayı olan bin anlamında hem de hadi arabaya bin anlamında.” (1.52 sn.)

“At var mesela hem hayvan olan at hem de şu gazeteyi bana at anlamında.” (1.57 sn.)

“Bu yaz çok rüzgârlı geçti.” (2.03 sn.)

“Yaz bunları defterine.” (2.05 sn.)

“Biri yazı yazmak anlamında diğeri ise mevsim olan yaz anlamında.” (2.10 sn.)

“Cilt, hem kitap cildi hem de deri anlamına gelir.” (2.13 sn.)

“Pazar var mesela hem alışveriş yapılan yer hem de haftanın son günü anlamında.” (2.20 sn.)

“Kaz, hem çiçek dikmek için toprağı kazmak anlamına gelir hem de bir kuş türü olan kaz hayvanı.” (2.25 sn.)

“Hem bir içecek olan çay hem de derenin küçüğü olan çay.” (2.25 sn.)

“Aç, hem karnım aç derken hem de kapıyı aç derken.” (3.01 sn.)

“Hem yediğimiz ekmek anlamında hem de tohum ekmek anlamında.” (0.15 sn.)

• **Bölümde yer deyimler:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan atasözleri:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan kalıp sözler:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan benzetmeler:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan geçiş ve bağlantı ifadeleri:**

“Söyle bana belki yardım edebilirim.” (0.28 sn.)

“Mesela bak yere yüz lira düşmüş dediğimde sen onun sayı olan yüz olduğunu anlıyorsun değil mi?” (0.50 sn.)

“Örneğin arkadaşım bana deniz kıyısına gidelim de sen biraz yüz dedi.” (0.57 sn.)

“Peki, bunların bir adı var mı?” (1.15 sn.)

“Evet, aynen öyle.” (1.33 sn.)

“Aslında benim biraz karnım acıktı.” (2.54 sn.)

“Benim de karnım aç.” (2.57 sn.)

“Sana havuç kendime de ekmek arası.” (3.07 sn.)

“Ben burada seni bekliyor ve yeni kelimeler düşünüyorum.” (3.22 sn.)

• **Bölümde yer alan karşılaştırma ifadeleri:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan soru cümleleri:**

“Çuçu ne oldu?” (0.24 sn.)

“Şimdi ben sana desem ki yüz yüzücünün yüzü yüzerken sen bunlardan hangisinin hangi yüz olduğunu nasıl anlarsın?” (0.35 sn.)

“Mesela bak yere yüz lira düşmüş dediğimde sen onun sayı olan yüz olduğunu anlıyorsun değil mi?” (0.50 sn.)

“Buradaki yüzün denizde yüzmek olduğunu anlayabiliyorsun öyle değil mi?” (0.59 sn.)

“Örneğin beni hatırladın mı diye soran birine bu yüz hiç yabancı değil dediğimde buradaki yüzün surat anlamındaki yüz olduğunu anlayabiliyorsun değil mi?” (1.11 sn.)

“Peki, bunların bir adı var mı?” (1.15 sn.)

“Öyle mi?” (2.25 sn.)

“Bize yiyecek bir şeyler hazırlayayım mı?” (2.55 sn.)

“Ne yemek istersin?” (3.02 sn.)

“Ekmek mi?” (0.08 sn.)

“Ekmek mi dedin?” (3.09 sn.)

“Bak gördün mü?” (3.16 sn.)

• **Bölümde yer alan ikilemeler:**

“Evet evet anladım.” (1.13 sn.)

• **Bölümde yer alan tanımlar, kavramlar ve bilgiler:**

“Yazılışları aynı okunuşları aynı ama anlamları değişik.” (0.41 sn.)

“Çok basit cümle içindeki kullanımına bakarız.” (0.43 sn.)

“Söylenişleri aynı ama anlamları farklı olan kelimelere eş sesli kelimeler diyoruz.” (1.20 sn.)

“Eş sesli kelimeler.” (1.23 sn.)

“Papağanlar terlemez Begüm hatta hiçbir kuş türü terlemez.” (2.43 sn.)

• **Bölümde yer alan tekerlemeler:** Bulunmamaktadır.

• **Bölümde yer alan mâniler:** Bulunmamaktadır

• **Bölümde yer alan teşekkür, özür, rica etme ifadeleri:** Bulunmamaktadır.

Tablo 1

9, 14 ve 18. Bölümlerde ana dili unsurlarının yer alma durumları

Bölüm no	9.Bölüm	14.Bölüm	18.Bölüm	Toplam
Yer alan dil yapıları				
Sıfatlar	1	1	2	4
Zarflar	1	5	3	9
Ünlemler	3	5	3	11
Zıt Anımlı Kelimeler	0	0	0	0
Eş sesli kelimeler	0	0	16	16
Deyimler	0	0	0	0
Atasözleri	0	0	0	0
Kalıp sözler	0	0	0	0
Benzetmeler	0	0	0	0
Geçiş ve Bağlantı ifadeleri	2	3	9	14
Karşılaştırma İfadeleri	0	0	0	2
Soru cümleleri	4	24	12	40
İkilemeler	0	0	0	4
Tanımlar, kavramlar, bilgiler	9	14	5	28
Tekerlemeler	0	0	0	0
Mâniler	0	0	0	0
Teşekkür, özür, rica ifadeleri	0	0	0	0

Tablo 1'e göre incelenen bölümlerde en fazla soru cümlelerinin kullanıldığı görülmektedir. İkinci sırada tanım, kavram ve bilgiler yer almaktadır. Eş sesli kelimelere 16 kez yer verilirken zıt anlamlı kelimelere hiç yer verilmediği Tablo 1'den anlaşılmaktadır. Geçiş ve bağlantı ifadelerine 14, ünlemlere 11, zarflara 9, sıfatlara 4, karşılaştırma cümlelerine 2 kez yer verilmiştir. Tablo 1'e bakıldığında zıt anlamlı kelimeler, deyimler, atasözleri, kalıp sözler, benzetmeler, tekerlemeler, mâniler, teşekkür, özür, rica ifadelerine incelenen bölümlerde yer verilmediği görülmektedir.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Çizgi filmlerin, çocuğun ana dilini öğrenmesine çizgi film karakterleri aracılığıyla katkı sağladığı görülmektedir. Bu çalışmada ana dili öğretimi Begüm ve Çuçu kahramanları üzerinden yapılmıştır. Çocuk, severek izlediği bir çizgi film karakterini rol model almakta, onun gibi davranmakta, onun gibi konuşmakta, o karakterin kullandığı kelimelere daha çok dikkat etmektedir. Kurt (2014), tarafından yapılan araştırmada çocukların en çok hatırladıkları kelimelerin çizgi film karakterlerince en fazla tekrar edilen kelimeler olduğu sonucu elde edilmiştir. Çocuğun dili çizgi film karakterleri aracılığıyla öğrenmesi sonucu bakımından bu çalışma ile benzerlik göstermektedir. Ayan ve Baş tarafından 2015 yılında yapılan çalışmada çizgi filmlerde bir kelimenin ortalama yedi kez tekrar edildiği sonucuna ulaşılmıştır. Çizgi filmi izleyen çocuk aynı kelimeyi ortalama yedi defa işitmektedir. Türkçe Benim Evim programında da yeni öğrenilen kelimelerin sıklıkla tekrar edildiği görülmektedir. Kalıcılığı sağlamak amacıyla tekrar etmenin çok yararlı olduğunu ifade etmek mümkündür.

İncelenen Türkçe Benim Evim programının bölümlerinde sıfatların, zarfların, ünlemlerin, zıt anlamlı kelimelerin, eş sesli kelimelerin, deyimlerin, kalıp sözlerin, geçiş ve bağlantı ifadelerinin, soru cümlelerinin, kavramların, tanımların, bilgilerin, tekerlemelerin, benzetmelerin, ikilemelerin sıkça kullanıldığı, atasözlerinin, mânilerin ve karşılaştırma ifadelerinin yok denecek kadar az sayıda yer aldığı sonucuna ulaşılmıştır. Deyimler konusunda ayrı bir bölüme yer verilirken atasözleri için ayrı bir bölüm olmaması da dikkat çekici bir sonuçtur. Atasözlerinin yok denecek kadar az sayıda yer alması sonucu bakımından Geçgel ve Terzioğlu (2022: 166) 'nun çalışmaları ile benzerlik göstermektedir.

Elde edilen bulgular doğrultusunda Türkçe Benim Evim programının kelime ve kavram öğretimi bakımından çok önemli olduğu görülmüştür. Buradan hareketle çizgi filmlerin çocukların ana dillerini öğrenmesine katkısının çizgi filmin içeriği ile doğru orantılı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kara (2015) tarafından yapılan çalışmada da çocukların ana dillerinin gelişimi ve kavram öğretimi bakımından çizgi filmlerin olumlu etkisinin olduğu sonucu ortaya koyulmuştur.

Dokuzuncu bölümde “patlıcan, aşçı, eşofman, kaplumbağa, şemsiye” kelimelerinin doğru telaffuzları üzerinde durulmuştur. Bu telaffuz öğretimi oyun kartları kullanılarak yapıldığı için çocukların dikkatini çekmesi ve daha kalıcı öğrenmenin sağlanması açısından oldukça önemlidir.

On dördüncü bölümde, “jimnastik, dinozor, maydanoz, laboratuvar, kirpik” kelimelerinin doğru telaffuzlarına dikkat çekilmiştir. Bu kelimelerin resimleri kartlarla gösterilerek somutlaştırılmıştır.

On sekizinci bölümde, eş sesli kelimeler konusuna değinilmiştir. Eş sesli kelimelerin cümle içinde kullanımına bakılarak ayırt edildiği ifade edilmektedir. “Yüz, gül, atlet, bin, at, yaz, cilt, pazar, kaz, çay, aç, ekmek” bölümde yer alan eş sesli kelimelerdir.

Türkçe Benim Evim programının bir çocuğun ana dilinin yapıları hakkında bilgi edinebilmesi, ana dilinin inceliklerini, kullanım özelliklerini öğrenebilmesi ve söz varlığını zenginleştirebilmesi açısından oldukça zengin olduğu, çeşitli oyunlar aracılığıyla kelime ve kavram öğretiminin sağlandığı sonucuna ulaşılmıştır. Türkçe Benim Evim programının ortalama üç - dört dakika gibi kısa süreli bir içeriği olmasına rağmen Türkçeye ait birçok unsuru her bölümünde farklı konuları ele alarak çocukları sıkmadan, eğlendirerek öğretmeyi başaran bir program olduğu görülmüştür.

Çizgi filmlerin ve Türkçe Benim Evim programının çocukların anadillerinin özelliklerini öğrenmelerine, Türkçeyi doğru, güzel ve etkili bir şekilde kullanmalarına önemli ölçüde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Öneriler

1. Bu çalışma TRT Çocuk kanalında yayınlanan Türkçe Benim Evim programı esas alınarak oluşturulmuştur. Başka bir çalışma daha fazla sayıda kanal veya çizgi film esas alınarak oluşturulabilir.

2. Türkçe Benim Evim Programının bazı bölümlerinde oyunla kelime ve kavram öğretimi yapılmıştır. Başka bir araştırma çizgi filmlerde oyunla kavram öğretimi konusunda veya sadece oyunlarla kelime ve kavram öğretimi konusunda yapılabilir.

KAYNAKÇA

- Akkaya, A., & Doyumğaç, İ. (2020). Türkçe eğitiminde temel kavramlar. A. Z. Güven (Ed.), *Türkçe eğitimine genel bir bakış* içinde (ss. 21-38). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Aşıcı, M. (2005). Okul çağında dil etkinlikleri. Morpa Kültür Yayınları: İstanbul.
- Ayan, S. ve Baş, B. (2015) Çizgi filmlerdeki söz varlığıyla ilkökul öğrencilerinin söz varlığı üzerine bir araştırma. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 3(4), 84-99.
- Büyükbaykal, G. (2007). Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri. *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi*, (28), 31-44.
- Büyükköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, E.A., Karadeniz, Ş., Demirel, F. (2020). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (28.baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık
- Geçgel, H. ve Terzioğlu, B. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde çizgi filmlerle söz varlığı öğretimi (atasözü, deyim, ikileme) "Rafadan Tayfa" örneği. *Türkçe Eğitimi Araştırmaları 1* içinde (ss. 161). Holistence Publications: Çanakkale
- Gür, T., Coşkun, İ. ve Sağlam, F. (2013). İlkokul 2, 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitapları bütüncesinin kelime hazinesini geliştirme eğitimi açısından incelenmesi. *Turkish Studies*, 8(1), 1561- 1570.
- <https://www.trtcocuk.net.tr/video/turkce-benim-evim-14-bolum> Erişim Tarihi: 02.07.2023
- <https://www.trtcocuk.net.tr/video/turkce-benim-evim-18-bolum> Erişim Tarihi: 20.07.2023
- <https://www.trtcocuk.net.tr/video/turkce-benim-evim-9-bolum> Erişim Tarihi: 20.04.2023
- Kara, İ. (2015). *TV programlarının okulöncesi öğrencilerinin dil ve kavram gelişimine katkılarının öğretmen görüşleri açısından incelenmesi* (Siirt ili örneği) (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Selçuk Üniversitesi, Konya.
- Kıymaz, M. S., & Doyumğaç, İ. (2019). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde temel kavramlar ve kurumlar. M. N. Kardaş (Ed.), *Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi* içinde (43-74). Ankara: Pegem Akademi.
- Kol, S. (2011). Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21, 1-21
- Kurt, E. (2014). *TRT Çocuk kanalının 4-6 yaş grubu öğrencilerinin dil gelişimine etkisi hakkında öğrenci, öğretmen ve veli görüşleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) Karadeniz Teknik Üniversitesi, Trabzon.
- Metem, F. (2015). Dil ve Yabancı/İkinci Dil Eğitimi Kavramları. A. Sarıçoban (Ed.). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Metodolojisi*. (ss. 12-68). Ankara: Anı Yayıncılık.
- TDK, (2023), Güncel Türkçe Sözlük, İnternet Adresi: <https://sozluk.gov.tr/> Erişim Tarihi: 10.08.2023
- Yağlı, A. (2013). Çocuğun eğitiminde ve sosyal gelişiminde çizgi filmlerin rolü: Caillou ve Pepee örneği. *Turkish Studies*, 8(10), 707-719.
- Yapıcı, Ş. (2004). Çocukta dil gelişimi. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 1(1), 1-17.
- Yıldırım, A. Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.
- Yin, R.K. (2014). *Case study methods: Design and methods* (5th ed.). Thousand Oaks: Sage Pbc